

Govor varuhinje človekovih pravic dr. Simone Drenik Bavdek: Odgovornost in dolžna skrbnost pri poslovanju podjetij v Sloveniji: analiza stanja, pravni okvir, dobre prakse in podporno okolje; 6. februarja 2026, potekal na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani.

Spoštovane udeleženke, spoštovani udeleženci,

dovolite mi, da vas v imenu Varuha človekovih pravic Republike Slovenije lepo pozdravim na današnjem seminarju, posvečenem odgovornosti in dolžni skrbnosti pri poslovanju podjetij. Veseli nas, da se je na enem mestu zbrala tako raznolika skupina predstavnikov podjetij, državnih institucij, sindikatov, nevladnih organizacij in akademske sfere, saj prav dialog med različnimi deležniki predstavlja ključen pogoj za učinkovito in smiselno uveljavljanje standardov odgovornega poslovanja.

Dolžna skrbnost podjetij je nujna za učinkovito varstvo človekovih pravic in okolja. Brez ustreznih sistemov dolžne skrbnosti obstaja namreč tveganje, da se kršitve človekovih pravic in okoljska škoda skrijejo v zapletenih dobavnih verigah, kjer ostanejo nevidne in nenadzorovane. Pravila o dolžni skrbnosti dajejo jasno sporočilo, da **človekove pravice in okolje niso zunanji strošek podjetij, temveč odgovornost, ki jo mora podjetje prepoznati, preprečiti in zanjo tudi odgovarjati.** In ne nazadnje gre za načelno sporočilo, da gospodarski razvoj lahko in mora biti pravičen, transparenten in trajosten. Pravila o dolžni skrbnosti dajejo namreč jasno sporočilo, da človekove pravice in okolje niso oziroma ne smejo biti razumljeni kot zunanji strošek poslovanja, temveč kot odgovornost, ki jo mora podjetje prepoznati, obvladovati in zanjo tudi odgovarjati.

Glede zakonodajnih sprememb, ki se trenutno oblikujejo na ravni Evropske unije v okviru paketa Omnibus, ki posega v ključni direktivi s tega področja – Direktivo o poročanju podjetij o trajnostnosti (CSRD) ter Direktivo o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti (CSDDD), **Varuh pričakuje, da bo Slovenija pri implementaciji direktive CSDDD izhajala iz mednarodnih standardov, zlasti Vodilnih načel Združenih narodov ter Smernic OECD, in da bo pri prenosu ohranila ambicioznost, jasne mehanizme nadzora ter učinkovit dostop do pravnega varstva.**

Pomembno je, da se zagotovi **pravno varstvo oškodovancev**, saj le to omogoča uveljavitev pravic v praksi – **človekove pravice in okoljski standardi niso učinkoviti, če prizadeti nimajo poti, da dosežejo popravilo krivic.** Ker so pravila glede civilne odgovornosti v zadnjem predlogu močno oslABLJENA, kar je velik korak nazaj s prvotno direktivo, bo pri tem toliko pomembnejša vloga nacionalnega prava. To pomeni, da države članice, tudi Slovenijo, na tem področju čaka zahtevno delo. Med pomembnimi odprtimi vprašanji ostaja tudi, **kako bo določen in organiziran nadzorni organ**, ter ali bo imel dovolj pristojnosti, znanja in virov za učinkovit nadzor nad izvajanjem dolžne skrbnosti v praksi, je dodala.

Zaskrbljujoče je občutno krčenje obsega direktive CSDDD, ki po novem zajema le peščico slovenskih podjetij, kar je zamujena priložnost za sistemski dvig standardov odgovornega poslovanja v Sloveniji. Kljub temu pa je treba upoštevati tudi posredne učinke, saj bodo velika podjetja zaradi zahtev dolžne skrbnosti in poročanja tudi od svojih dobaviteljev – vključno z manjšimi podjetji – še naprej zahtevala določene informacije in dokazila o ravnanju v dobavnih verigah. Zato bo kljub vsemu učinek direktive pomemben tudi za širši krog podjetij v Sloveniji.

Spoštovani,

kljub vsemu lahko direktive Evropske unije o trajnostnem poročanju podjetij in o skrbnem pregledu glede trajnostnosti razumemo kot pomemben mejnik. Predstavljajo še vedno ambiciozen poskus, da se mednarodni standardi – zlasti Vodilna načela Združenih narodov in Smernice OECD – prenesejo v zavezujoč pravni okvir. Z zakonodajnim paketom Omnibus smo sicer priča koraku nazaj, saj zmanjšuje osebni obseg direktive, omejuje dostop do informacij v dobavnih verigah ter predvsem slabi pravila o civilni odgovornosti, a kljub temu gre še vedno za zavezujoč pravni okvir. V evropskem prostoru so vse bolj opazne besede o skrbi za konkurenčnost evropskega gospodarstva, ki je pogosto navedena kot glavni razlog za poenostavitve in omejitve novih obveznosti. Vendar vprašanje konkurenčnosti ne bi smelo biti razumljeno kot nasprotje varstvu človekovih pravic in okolja. **Izziv za evropsko in nacionalno raven zato ne bi smel biti v tem, ali izbirati med konkurenčnostjo in varstvom pravic, temveč kako oblikovati takšen regulativni okvir, ki bo podjetjem omogočal uspešno poslovanje, hkrati pa jasno sporočal, da kršitve človekovih pravic in okoljska škoda niso sprejemljiv del poslovnega modela.**

Evropski razvoj na področju dolžne skrbnosti tudi ne poteka v izolaciji, ampak je del širšega mednarodnega oziroma globalnega procesa, ki izhaja iz dolgoletnih prizadevanj Združenih narodov in OECD za jasno opredelitev odgovornosti gospodarstva glede človekovih pravic. Vodilna načela Združenih narodov za človekove pravice v gospodarstvu ter Smernice OECD za večnacionalna podjetja že več kot desetletje postavljajo temeljno izhodišče: države imajo dolžnost varovati človekove pravice, podjetja pa odgovornost, da jih spoštujejo, pri čemer je dolžna skrbnost ključno orodje za preprečevanje škodljivih vplivov. Hkrati s tem se na globalni ravni nadaljujejo tudi **pogajanja o novi mednarodni pogodbi, torej pravno zavezujočem mednarodnem instrumentu Združenih narodov o človekovih pravicah v gospodarstvu**, katere cilj je zapolniti vrzeli v mednarodnem pravu in izboljšati dostop do pravnega varstva za žrtve kršitev, povezanih z gospodarskimi oziroma poslovnimi dejavnostmi. Rok za pripombe na zadnje predloge besedila se je iztekel pred nekaj dnevi. Nedavne razprave v okviru teh pogajanj pa kažejo, da ostajajo ključna odprta vprašanja pravice prizadetih oseb do informacij, sodelovanja in učinkovitega pravnega varstva, pa tudi nevarnost, da bi se s pretiranim sklicevanjem na nacionalne pravne sisteme oslabil sam namen takšnega instrumenta. V tem širšem kontekstu postane jasno, da **razprava o evropski zakonodaji in njenem prenosu v nacionalni pravni red ni zgolj tehnično ali administrativno vprašanje, temveč del globalnega iskanja odgovorov na to, kako zagotoviti, da gospodarska dejavnost povsod po svetu poteka v skladu s temeljnimi človekovimi pravicami in da imajo prizadeti resnične možnosti za zaščito in popravilo krivic.**

Današnji seminar in razprave, ki jih bomo odprli, so namenjeni razmisleku o tem, kako lahko Slovenija kljub oslabljenemu evropskemu kompromisu ohrani vsebinski smisel dolžne skrbnosti, zagotovi učinkovito varstvo človekovih pravic in okolja ter hkrati prispeva k razvoju pravičnega, transparentnega in trajnostnega gospodarstva.